

A SZERZŐ KORÁBBI KÖTETEI A KIADÓNÁL

A PSZICHOLÓGIA ÖRÖK TÉMÁI

Hogyan alakult a modern pszichológia emberképe? Vajon van-e ennek köze ahhoz, ahogyan köznapi életünkben egymáshoz mint érző és gondolkodó lényekhez közelítünk? Ez a rendhagyó pszichológiatörténet a modern szakmai és a köznapi pszichologizálást együtt, egymásra válaszolgatva tekinti át. Gondolatmenete a lélektan történetét mint a köznapi, naiv és a tudományos emberismeret közötti viszony történetét írja le. A könyv visszatérő kérdése az antropomorfizmus, valamint a lelki jelenségekben rejlő célirányosság beszédmódjának jogossága, illetve kapcsolata az oksági világmagyarázattal. Ennek előtérbe állításával a könyv a lélektant mint központi embertudományt mutatja be. A szerző három évtizedes pszichológiatörténeti múlttal a háta mögött ezt a viszonyt láttatja a pszichológia legizgalmasabb problémájaként.

A naiv és tudományos pszichológia egymáshoz kapcsolása sajátos visszatérő párokban jelenik meg. Olyan párokban, mint test és lélek, ember és állat, öröklés és környezet, rész és egész, értelem és érzelem, egyén és közösség, tudat és tudattalan, normális és kóros.

A történeti és fogalmi bevezetés egyben a mai lélektan izgalmas vitakérdéseit is előtérbe állítja. A könyv egyszerre tankönyv a pszichológiával először ismerkedő jövődő mérnökök és közgazdászok számára, s ugyanakkor esszé-sorozat a pszichológia mai állásáról.

A MEGISMERÉSTUDOMÁNY ALAPJAI

Az embertől a gépig és vissza

„A megismeréstudomány kritikus mozzanata a megismerés megértésének keresése, legyen az valóságos vagy elvont, emberi vagy gépi. A cél az értelmes kognitív viselkedés megértése. Reményünk az, hogy mindez elvezet az emberi értelem, a tanítás és tanulás, az értelmi képességek jobb megértéséhez.”

Donald Norman, 1981

Közel két évtizeddel ezelőtt *Bevezetés a megismeréstudományba* címen írtam az első, kognitív tudományi tankönyvem, mely egy Miskolcon tartott előadássorozaton alapult. Ebben az új változatban, miközben igyekeztem megőrizni az eredeti kéziratnak az egyetemi előadások műfajából adódó

természetes hangnemét, valamint gondolatmenetének főbb vonalait, azért arra törekedtem, hogy a kognitív tudomány utóbbi két évtizedes fejlődésének eredményeiből megjelenjenek a vezető mozzanatok. Átrendeződött a kognitív tudomány repertoárja, eltolódtak a hangsúlyok, és a magam szemléletmódja is változott.

Pléh Csaba (szerk.)

A MEGISMERÉSKUTATÁS EGY ÚJ ÚTJA

A párhuzamos feldolgozás

Könyvünk (persze nem csak) a párhuzamosságról szól, párhuzamos akció szülte is. A musili hétfő esti társaság a hagyományos egyetemi órák zártságának, szűklátókörűségének és együgyűségének riválisa akart lenni. A párhuzamokban gondolkodásnak, a fonalak összemérésének és találkozásának fóruma. A kötet a ma egyik vezető szakmaközi területnek, a kognitív tudománynak ezt az új irányát mutatja be. A tucatnyi tanulmány történetileg elhelyezi a párhuzamos feldolgozás elméletét, bemutatja a párhuzamos hálózatokban folyó tanulás fontosabb számítási algoritmusait, alkalmazásait a látás s az emlékezeti szerveződés modellálására, az elméleti idegsejtekkel dolgozó hálózatfelfogások kapcsolatát az idegrendszer tényleges működésével. A sokoldalú könyv pszichológusok, filozófusok, biológusok, matematikusok és számítógépesek érdeklődésére egyaránt számot tarthat.

Mihancsik Zsófia (szerk.)

MINDÖRÖKKÉ EVOLÚCIÓ

Csányi Vilmos – Kampis György – Mérő László – Pléh Csaba

Az evolúció elmélete alapjaiban változtatta meg az emberi gondolkodást, és a legkülönbözőbb szakterületek tudósai, kutatói alkalmazták vagy szálltak vele vitába. 2009 őszén, a kettős jubileum alkalmából Kampis György, Csányi Vilmos, Mérő László, Pléh Csaba és Csíkszentmihályi Mihály mutatta be az evolúciós gondolat egy-egy új és jelentős alkalmazását.

A Darwin-év tiszteletére tartott előadásokat jelen kötetben adjuk közre, Stöckert Gábornak, az *Index* újságírójának előszavával.

Pléh Csaba fejezete a kötetben:

Öröklés, tanulás, szelekció: az evolúciós pszichológia ígéretei

A mai evolúciós pszichológia kiindulópontja, hogy az öröklés–tanulás vitát oldja fel, hogy az embert sajátosan tanuló lénynek tekinti. Mint minden faj, mi is speciális tanuló rendszerekkel indulunk az életnek. Ezek egy része a könnyű társfelismerést biztosítja. Egy részük viszont azt, hogy az önkényes kulturális rendszereket felkészülten alakítsuk ki. Ez a Gergely és Csibra kiemelte sajátos természetes pedagógia segíti, hogy a tudással rendelkezőktől vertikálisan tanuljunk. A munka világában vagy az interneten ezzel ellentétes horizontális tanulási mechanizmusok is megjelennek: a kortársaktól is tanulunk. E kettő viszonya korunk egyik izgalmas feszültsége. A kialakuló tudásrendszerek fontos darwini elve a szelekció. Az emberi tanulásban ennek a szelekciónak kulturális formái is megjelennek. Szelekció meggy végbe nem csupán a jutalom, hanem az átadás és ismétlődés során is. Ezek a szelekciós elvek a modern kultúra, gondolat terjedési mechanizmusainak, a divatoknak is fontos irányítói. Igazi emberi kérdésünk az, hogy vajon minden kulturális szelekció a divat vagy a pletyka terjedése szerint működik-e, vagy azért van helye a racionális szelekciónak is.

A TEST ÉS LÉLEK SOROZAT TOVÁBBI KÖTETEIBŐL

Steven Pinker

A NYELVI ÖSZTÖN

Hogyan hozza létre az elme a nyelvet?

Annyi mindent szeretnénk tudni a nyelvről:

- A felnőttek miért csak vért izzadva, akkor sem mindig tökéletesen tudnak megtanulni egy nyelvet, a gyerekek viszont játszva sajátítják el? Akár többet is?
- A számítógépek miért nem beszélnek? Egyszer majd megtanulhatnak?
- És az állatok? A majmok beszélnek egymással? Egy csimpánz megtanítható valamiféle nyelvre?
- Van-e hasonlóság a siketek jelbeszéde és a szokásos beszéd között?

Sokféle elméleti kérdés is felmerül:

- Az idő múlásával gazdagodnak vagy silányulnak a nyelvek?
- Egyáltalán, hogyan fejlődött ki ez a páratlan képesség?
- Mi a kapcsolat nyelv és gondolkodás, nyelv és tudat között?

Az olvasók szinte már mindent tudnak a dinók kihalásáról, da Vinci híres remekeiről és titkairól, sőt, még a fekete lyukak különös természetéről is – ám a fenti kérdésekre senki sem válaszol. A nyelvészek kihagyták társalgásukból a kíváncsi közönséget.

Legalábbis eddig.

Steven Pinker, a Center for Cognitive Neuroscience (Massachusetts Institute of Technology) igazgatója és professzora most könnyed és közérthető formában mutatja be, hogy mi is az a nyelv, mire jó, és legfőképpen: hogyan működik.

Geoffrey Miller

A PÁRVÁLASZTÓ AGY

A párválasztás szerepe az emberi agy evolúciójában

Az ember szellemi képességei nem csak aszerint alakultak ki, hogy evolúciónk során mi volt hasznos az életben maradáshoz, hanem aszerint is, hogy őseink mit találtak egymásban rokonszenvesnek a nemi partner kiválasztásánál – állítja Geoffrey Miller. Az evolúciós pszichológus feltételezése szerint ez a „szexuális szelekció” teszi lehetővé, hogy a párválasztás és udvarlás során olyan tulajdonságok is kialakuljanak, melyeknek közvetlen nincs túlélési hasznuk, viszont a szexuális partner kiválasztását pozitívan befolyásolják. Ilyen például a pávakakas nagy és szépséges farktolla, mely a túlélésben amúgy inkább akadályozná a pávát, a pávatyúk szemében azonban a „fit” gének jelének bizonyul, s minél nagyobb és díszesebb, annál valószínűbb, hogy a kakas génjei továbbélnek. Miller érdekes, nagyszerűen összegyűjtött példái azt mutatják, hogy az emberi elme „díszes” tulajdonságai mögött a szexuális szelekció elve húzódik meg. A nézőpont forradalmi, az eredmény pedig egy zseniálisan érdekesítő és tanulságos tudományos olvasmány.

Az evolúciós pszichológia iránt érdeklődők táborán túl a könyv számot tarthat valamennyi érintett terület (művészetek, zene, nyelv, gazdaságtudomány, társadalomtudomány, kognitív tudomány) szakembereinek s diákjainak érdeklődésére, hiszen azokat egészen új megvilágításba helyezi.